

Підсумки

У тваринництві вихідних немає

2016-й рік тваринницька галузь нашого підприємства закінчила із підсумками, що значно перевищують результати попереднього річного періоду. Тож зміни, які ми запланували у минулому січні та втілювали протягом року, дозволили задіяти наявні резерви й розкрити потенціал виробництва тваринницької продукції.

У 2016-му році виробництво молока по підприємству збільшилося на 639 т проти 2015-го. На 340 кг зріс середній надій на корову, досягнувши по стаду 6689 кг. Покращилися й якісні показники молока: підвищився вміст жиру й білку. Крім того, на отримання молока витрачено менше концентрованих кормів, підвищилася рентабельність виробництва.

Особливо хотілося б відзначити з цього приводу колектив МТФ №5. Якщо у попередньому році тут були певні проблеми й падіння обсягів виробництва, то протягом 2016-го року колектив зміг не лише виправити ситуацію, але й повернути позицію лідера. Майже третина всього молока підприємства вироблена саме в цьому підрозділі. За минулий рік на МТФ №5 цього продукту одержано на 486 т більше, ніж у попередньому році. На 693 кг збільшився середній надій на корову, сягнувши 7670 кг. На цій фермі ми очікуємо збільшення надой і надалі. Адже аналіз первісток тут засвідчив, що 43% їх на піку лактації показали добу продуктивність понад 25 кг молока. У майбутньому такі тварини можуть мати річні надойі близько 8,5 тис. кг.

Є резерви для збільшення продуктивності й на інших фермах. Зокрема, на МТФ №1 за рік змогли підвищити середню продуктивність корів відразу більше ніж на тонну, піднявши середній надій на тварину зі скромних 5247 кг до другого по господарству показника у 6338 кг. Відповідно, на 218 т збільшилося тут і валове виробництво цього продукту.

До досвіду колег варто придивитися колективам МТФ №2 та №4, де надойі на тварину дещо зменшилися, хоча й залишаються на задовільному рівні – 6307 кг та 6296 кг відповідно. А досвід цей, який веде до успіху, полягає у неухильному дотриманні технології виробництва молока, зокрема – годівлі тварин. Так, зараз на всіх фермах корови годуються залежно від їхньої продуктивності. Відповідно скориговані й раціони, в тому числі – не лише дійних, а й сухостійних тварин. Але якнайкраще складений раціон може так і залишитися на папері, якщо корми неправильно змішують і невчасно роздають. Тому було проведено моніторинг роботи трактористів на фермах, вони отримали детальні плани та почали подавати щоденні звіти. Завдяки цьому вдалося налагодити роздавання кормів, і саме на МТФ №5 цю важливу ділянку роботи організували найкраще. У цьому – велика заслуга завідуючих фермою Оксани Олєфір і Наталії Падун та механізатора Василя Марційчука, який працює на кормозмішувачі. Також у цьому підрозділі добре організоване розтелення тварин, їхнє роздоювання.

За минулий рік добре попрацювали і в органічному м'ясному скотарстві. Підприємство реалізувало 580 ц органічного м'яса. Розпочали активну роботу над збільшенням поголів'я м'ясного напрямку, зайнялися підбором плідників із високими показниками мармуровості м'яса.

Розуміючи, що основою успіху є кваліфікація і професійні знання працівників ферм, протягом року у всіх підрозділах були проведені навчання – завідуючих фермами, ветеринарів, доярок, обліковців, операторів штучного осіменіння. Для цього запрошували провідних фахівців країни – науковців та практиків. Результатами навчань, зокрема, стала більш організована, уважніша робота операторів штучного осіменіння. Це відразу позначилося на виробничих показниках – зменшилася тривалість сервіс-періоду, вихід телят на 100 корів збільшився в цілому по господарству з 77 до 83%. На МТФ №5, де ветлікарем-оператором штучного осіменіння працює Олексій Дубина, отримали 96 телят на 100 корів. І це – чудовий результат.

Поліпшився й облік у тваринництві. Дані обліку стали більш систематизованими, документообіг відповідає прийнятним нормам. Налагоджено високий рівень обліку й контролю по кормоцехах. Покращилася й селекційна робота: тварини розділені за генотипом й продуктивністю, окремо виділені телиці з високими племінними показниками, їх плануємо помічати спеціальними бирками.

«Агроєкологія» не втрачає своїх позицій і в освітній діяльності: за рік на базі підприємства пройшли виробничу практику студенти Полтавської державної аграрної академії, Хомуцького зооветеринарного технікуму. Майбутні зоотехніки та ветеринарні фахівці мали нагоду отримати вагомий практичний досвід використання засвоєних у навчальних закладах теоретичних знань.

Тож зроблено тваринниками чимало. Сьогодні ми чітко бачимо сильніші й слабші сторони нашої галузі, а значить, маємо план дій на майбутній період. Нинішнього року ми будемо працювати в напрямку подальшого підвищення продуктивності тваринництва, а для цього треба докласти зусиль всьому колективу на всіх етапах виробництва тваринницької продукції.

Оксана Прокопенко,
заступник генерального директора з тваринництва

Актуально

Семен Антонець: «Продукти повинні бути не просто безпечними, а оздоровчими»

11 січня у форматі Різдвяних зустрічей пройшло засідання Полтавського товариства сільського господарства. Для участі у ньому до Центру органічного землеробства у Покровському з'їхалися аграрії, науковці, представники влади, лікарі, освітяни, журналісти з різних куточків Полтавщини. Розмова про органічне виробництво та здоров'я нації відбулася у святковій, творчій та водночас – діловій атмосфері.

Тон виступам поважного зібрання задав голова Полтавського товариства сільського господарства Семен Антонець. Він зазначив, що тотальною хімізацією сільськогосподарського виробництва ми самі себе знищуємо. Адже зараз доходить до того, що, наприклад, людина, якій у період відновлення після хвороби порадили вживати бульйон, не може знайти органічного м'яса курки. Бо ж птиця на птахофабриках, а все частіше – й у домашніх господарствах, отримує антибіотики, стимулятори росту, «хімізоване» зерно. Звісно, таке м'ясо може не допомогти хворій людині, а навіть поглибити її проблеми.

– Нещодавно в своєму виступі прем'єр-міністр України Володимир Гройсман сказав, що треба все зробити, щоб продукти були безпечними для людей, – нагадав Семен Свиридонович. – Але треба йти ще далі: продукти повинні бути не просто безпечними, а оздоровчими.

Семен Свиридонович відмітив, що українські аграрії зараз отримують високі врожаї й добре заробляють на експорті зерна за кордон. Він вважає, що частину цих грошей уже час витрачати на те, щоб кількість перетворювати на якість, організовуючи виробництво органічного зерна та його переробку в Україні. Він розповів, що в одному з великих супермаркетів у Києві у 2016-му році вже розпочали випікати хліб з органічного борошна, виробленого в «Агроєкології». Причому, використовують вони кілька видів борошна – пшеничне, гречане, спельті, створюючи оригінальний і дуже смачний продукт.

– Коли я вперше спробував цей хліб, мені подих перехопило – і від радості, й від образи, – сказав Семен Свиридонович. – Від радості – тому, що хліб такої високої якості зроблений із нашого борошна. А від образи – тому, що такий хліб не їдять сьогодні всі українці. Чому б не розпочати випічку такого продукту й у інших містах, наприклад, у Полтаві? Для цього все є – органічне зерно, борошно. Чому не працювати так, щоб людям було краще?

Семен Антонець впевнений, що крок до цього можуть зробити й ті підприємства, які працюють за інтенсивними технологіями. На його думку, вирощування продовольчого зерна хоча б без гербіцидів уже дало б можливість забезпечувати споживачів якісним хлібом.

Поділявся голова Товариства й подальшими планами цієї громадської організації. А вони пов'язані насамперед з поширенням знань про здорове харчування, популяризацією органічного виробництва й органічної продукції. Для цього створений Центр органічного землеробства у Покровському, відкритий офіс у Полтаві. Отже, науковці, аграрії, ентузіасти органічного виробництва можуть використовувати цю базу для просування й розвитку важливої спільної справи.

А справа ця, хоч і повільно, але все ж розвивається. І якщо ще п'ять років тому в

Серйозна розмова про органічне виробництво й здоров'я людей: Семен Антонець та Віктор Скочко (ліворуч)

Полтавській області було менше, ніж півдесятка сертифікованих органічних підприємств, то зараз їх кількість зросла у кілька разів. Приємну новину з цього приводу повідомив присутнім директор Департаменту агропромислового виробництва Полтавської облдержадміністрації Сергій Фролов.

– На Полтавщині уже 16 підприємств мають органічну сертифікацію, – зазначив він. – В основному це переробні й невеликі господарства, але це вже результат.

Сергій Фролов нагадав, що в області діє Програма розвитку та підтримки аграрного комплексу Полтавщини за пріоритетними напрямками на період до 2020 року. І одним із таких пріоритетів у ній визначено розвиток органічного виробництва. У 2016 році в області проведено два регіональних органічних форуми. І якщо під час першого з них аграрії не проявили великої активності, то на другий зібралися переважно ті, хто хоче розвивати цей напрямок у своїх господарствах. Тож учасники ставили багато практичних запитань, цікавилися підтримкою галузі. А вона вже є. Так, відповідно до Програми, з метою стимулювання розвитку органічного землеробства та виробництва органічних продуктів харчування, передбачена компенсація в розмірі 100% понесених витрат у зв'язку із проведенням та підтвердженням відповідності виробництва органічної продукції (сировини) та отриманням сертифіката відповідності. І в минулому році таку компенсацію на загальну суму 42,2 тис. грн. вже отримали два органічних підприємства у Козельщинському й Миргородському районах.

Водночас, Сергій Олександрович сказав, що не закликає повністю відмовитися від інтенсивного сільського господарства. Проте, бажання отримати якомога більше продукції має йти паралельно із турботою про землю й здоров'я нації.

– Забруднення навколишнього середовища, виснаження ґрунтової родючості, зменшення біологічної різноманітності, збільшення вмісту двоокису вуглецю в атмосфері, глобальне потепління – небезпеки, до яких сільське господарство має пряме відношення, – наголосив очільник департаменту. – У Полтавській області за рік вноситься до 100 тис. т діючої речовини мінеральних добрив та до 3,5 тис. т хімічних засобів захисту рослин. Тому в пріоритеті повинен бути поступовий перехід до органічного землеробства шляхом обмеження застосування хімічних засобів, збільшення внесення органічних добрив за рахунок розвитку тваринницької галузі, застосування сидератів, впровадження елементів біологізації землеробства, належний державний контроль та відповідальність за стан земельних ресурсів.

І це все – заходи, які давно назріли, і які обов'язково принесуть позитивний результат. Адже, за даними Інституту земле-

робства НААН України, за кілька останніх десятиліть український чорнозем втратив 30–40% гумусу. За словами Сергія Фролова, зараз у чорноземах Полтавської області вміст гумусу становить у середньому 3,43%, тоді як у землях, що перебувають у користуванні ПП «Агроєкологія», він сягає 5,24%. І широко запроваджуючи технології, відпрацьовані тут, можна зупинити деградацію ґрунтів та підвищити їхню родючість і в інших господарствах Полтавщини.

Підтримав цю думку й заступник голови Полтавської облдержадміністрації Андрій Пісоцький. Він зазначив, що, коли він заходить у супермаркет у Києві, йому дуже приємно бачити там органічну продукцію «Агроєкології». Проте, ця продукція має бути доступна ширшому колу людей, особливо – дітей. Тож треба говорити про те, як зробити, щоб органічними продуктами забезпечити школи, дитсадки. А ще виробництво такої продукції може сприяти розвитку громад, особливо – якщо тут організувати її переробку.

– В Полтавській області повинна бути не сировинна база, а переробка, щоб додана вартість залишалася в громадах і вони витрачали ці гроші на водогони, освіту, дбали про майбутнє, – акцентував Андрій Пісоцький.

Те, що не лише дрібні господарства цікавлять органічним землеробством, підтвердив виступ генерального директора ТОВ «Агрофірма ім. Довженка» Віктора Скочка. Він сказав, що в 2016-му році його підприємство 1200 га землі перевело з інтенсивного на органічне виробництво.

Герой України, керівник ФГ «Еко-Маяк» Тетяна Корост нагадала про те, що кожен відповідає за здоров'я своє, усіх, хто йому дорогий, а також і інших людей та за стан навколишнього середовища. Тож треба перш за все покладатися на себе й починати на своєму місці робити все, щоб життя стало краще. І один із способів поліпшення життя – це якраз виробництво високоякісної, органічної продукції.

Свою підтримку органічним виробникам і тривогу за долю українського народу висловили присутні на зібранні представники культури, освіти, медицини. Особливо вражаючим був виступ доктора медичних наук, професора кафедри онкології та радіології Української медичної стоматологічної академії Вікторії Почерняєвої, яка на вела маловідомі факти про наслідки споживання хімічно забрудненої їжі.

– На сьогодні в Україні склалася ситуація, яка є екологічно небезпечною, – сказала Вікторія Федорівна. – На сучасних людей впливає комбінована дія несприятливих екологічних чинників. Вони викликають розвиток патологій, якої раніше не було у класифікації захворювань, – вільнорадікальної патології.

Продовження на 2 сторінці

Актуально

Семен Антонець: «Продукти повинні бути не просто безпечними, а оздоровчими»

Початок на 1 стор.

Через дію несприятливих чинників відбуваються процеси вільнорадикального окислення, що призводить до пошкодження мембран, негативно впливає на ферменти, поділ клітин. Це призводить до розвитку хронічних неінфекційних патологій: серцево-судинної, онкологічної. Слід зауважити, що саме вони – на першому місці серед причин смертності населення України. У спектрі несприятливих чинників найбільш шкідливими є токсиканти різної природи, джерела яких – викиди великих промислових підприємств, побутова хімія, аграрно-промисловий комплекс. І найбільше їх надходить до організму з продуктами харчування. За даними Інституту гігієни харчування, за рік кожна людина з'їдає 2–3 кг несумісних із життям речовин.

Вікторія Почерняєва впевнена, що виправити становище могло б якраз виробництво й споживання органічної продукції. І це було б чудовою профілактикою багатьох захворювань. Проте, більшості людей навіть не відомо про небезпеку споживання продуктів із «хімією». За словами професорки, опитування студентів-медиків засвідчило, що 80% з них не знають, що таке органічна продукція. Якщо така ступінь обізнаності у майбутніх лікарів, то що вже говорити про звичайних людей.

– На превеликий жаль, дуже мало людей розуміють важливість органічної продукції, – говорить Вікторія Федорівна. – Треба на Раді національної безпеки підняти це питання, можновладці повинні думати, як зберегти здоров'я нації. А ми, на своєму рівні, маємо займа-

тися вихованням, просвітою. Під егідою Полтавського товариства сільського господарства можна влаштувати семінари для всієї України, на яких розповідати ці речі. І я вважаю, що Семен Свиридонович Антонець – не лише флагман органічного землеробства в Україні. Виробляючи органічну продукцію, не застосовуючи у виробництві ніяких хімікатів, він фактично працює в площині практичної медицини. І це – медицина профілактична, медицина майбутнього.

Ще багато тривожних слів прозвучало цього дня. Проте, чимало й оптимістичних. Адже, зібравшись разом, однодумці – ентузіасти збереження здоров'я нації та рідної землі, кожен з яких – професіонал своєї справи, підтвердили своє прагнення працювати для подолан-

ня озвучених проблем. І кількість таких людей обов'язково зростатиме. А разом з ними множитимуться й добрі справи задля процвітання української нації.

...Оскільки захід проходив у форматі Різдвяних зустрічей, його учасники змогли не лише обговорити проблеми та намітити шляхи їхнього подолання, але й насолодитися мистецтвом. Для них виступив соліст Полтавської обласної філармонії Олександр Дубовий, який чудово виконав українські та російські романси. Музичний супровід йому забезпечила піаністка Тетяна Прауліна. А вірші зі своєї нової збірки прочитала миргородська поетеса Аріанна Вишневецька.

Ганна Козельська

Міжнародні зв'язки

Спельта, однозернянка та інші: у Німеччині бум на древні пшениці

Минулого року ми вперше отримали врожай рідкісної пшениці – спельти. В Україні вона мало поширена. А от у Німеччині спельта та її «родичі» дуже популярні. Про це розповів німецький селекціонер цієї культури.

Науковець, селекціонер, підприємець, фермер, співвласник компанії «Заатен Уніон» Карл-Людвіг Нау нещодавно побував у «Агроєкології», зустрівся із засновником підприємства Семеном Антонцем та генеральним директором Глібом Лук'яненком. На зустріч були запрошені доцент кафедри екології Полтавської державної аграрної академії Віктор Самородов, директор «Заатен Уніон Україна» Віталій Дворник, трейд-менеджер компанії «Ділманн Органік Трейдінг» Анастасія Білич, спеціалісти «Агроєкології» – головний агроном Сергій Козін, економіст Олександр Фесенко. Німецького гостя наше підприємство цікавило насамперед як виробник органічної продукції. Адже на його батьківщині частка цієї продукції на ринку дедалі збільшується. Так, лише органічних овочів за 11 місяців 2016-го року в Німеччині було продано на 8% більше, ніж за такий самий період попереднього року. А загалом рівень споживання органічної продукції в Німеччині у грошовому еквіваленті складає близько 8 млрд. євро на рік. Зростає попит і на органічне зерно, в тому числі – й спельти. Тож, як виробникам зерна цієї культури, Семену Свиридоновичу й Глібу Віталійовичу, також було цікаво поспілкуватися із людиною, яка створює її нові сорти.

Утім, у Німеччині популярна не лише спельта. Карл-Людвіг Нау розповів, що зараз все більше людей намагаються замінити в своєму раціоні найпоширеніші види пшениці, м'яку та тверду, іншими видами пшениці – спельтою, полбою, однозернянкою. Ці культури відомі людству тисячоліттями. Власне, ще півтора-два століття тому на полях різних країн та народів колосилися різні види пшениці, які тут традиційно вирощували тривалий час. Але потім хлібороби й селекціонери всього світу звернули увагу на врожайний, витривалий, пластичний вид – м'яку пшеницю. Завдяки посиленій роботі з нею, виведено безліч сортів, розроблені технології, які дозволяють отримувати великі врожаї. І почалося її справжнє панування на полях всього світу. Північна межа її вирощування доходить до Якутії, на півдні її можна зустріти у степах Австралії та напівпівострову Пакистану, в горах Перу вона піднімається до висоти 4000 м, а в Азербайджані росте у западинах, що розташовані нижче рівня моря. Загальна площа її вирощування у світі в різні роки – 220–240 млн. га. Це – більше, ніж будь-якої іншої зернової культури. Зрештою, із усього розмаїття видів пшениці, крім м'якої, на полях залишилася тільки тверда. Та й то – тільки завдяки тому, що з неї вготовляють найкращі макаронні вироби.

А що ж з іншими «родичами» м'якої пшениці? Про них, на жаль, забули. Наприклад, ще на початку ХХ століття спельта була досить поширена в гірських районах Німеччини (де, до речі, вона відома вже 800 років), Швейцарії, Австрії, Франції, Італії, Іспанії, децю рідше зустрічалася в інших країнах Центральної Європи та в деяких регіонах Азії. Але до кінця минулого століття спельта та інші види й форми пшениць залишилися переважно в колекціях науково-дослідних установ.

Проте, останніми десятиліттями інтерес до напівзабутих зернових культур почав відроджуватися. Пов'язано це з тим, що м'яка пшениця, попри всі свої переваги, має й недоліки. Це стосується, насамперед, складу білка, що робить вироби з неї непридатними або малопридатними для харчування людей з деякими захворюваннями. А от спельта в цьому відношенні перевершує цю культуру. Так, у зерні спельти вміст білка складає 21–25%, у ньому виявлено 18 незамінних амінокислот, яких немає навіть у тваринній їжі. Зерно цієї культури – багате джерело тіаміну, ніацину, рибофлавіну, рослинних жирів, мінералів і т. ін. Причому, всі ці речовини легко засвоюються організмом людини. Вуглеводи спельти здатні зміцнювати імунну систему, посилювати стійкість організму до алергенів. Медики активно вивчають можливість використання

Учасники зустрічі (зліва направо): Віталій Дворник, Карл-Людвіг Нау, Анастасія Білич, Гліб Лук'яненко, Віктор Самородов, Сергій Козін, Олександр Фесенко

борошна зі спельти у дієтичному харчуванні хворих на діабет та серцево-судинні захворювання. Узагалі в багатьох країнах Європи продукти харчування із зерна спельти вважаються дієтичними й обов'язково присутні в меню вихованців дитячих закладів та пацієнтів лікувальних установ. Крім того, вироби з борошна спельти мають дуже високі смакові якості.

У Німеччині ця традиційна культура, яку, на щастя, в цій країні вдалося зберегти, також переживає період відродження, а разом із нею – й інші види пшениці.

– Компанія «Заатен Уніон» об'єднує селекціонерів, які виводять сорти сільськогосподарських культур, – розповів Карл-Людвіг Нау. – Зараз ми шукаємо найстарші види й сорти пшениці. Інтерес до спельти у Німеччині особливо відродився з розвитком органічного землеробства. А бум на здорове харчування зробив популярним ще один стародавній вид пшениці – однозернянку.

Пан Нау розповів, що популярнішою стала й старовинна німецька страва «грюн корн». Це – своєрідний різновид супу із зеленого зерна спельти. Нині його залюбки споживають прихильники здорового харчування й вегетаріанці.

– Ми працюємо з цими видами, виводимо нові сорти, – говорить пан Нау. – Щодо спельти, наша головна мета – поліпшити пекарські якості сортів і зберегти при цьому традиційні характеристики спельти. До речі, спельта за інтенсивного виробництва може дати врожай зерна до 10 т/га, а за органічного – до 6 т. Почали ми селекційну роботу і з однозернянкою. Її рослини дуже високі, тому є проблема з виляганням. Тож ми працюємо над отриманням карликових і напівкарликових форм, намагаючись при цьому залишити традиційні якісні характеристики зерна однозернянки, зокрема, високий вміст каротиноїдів. Але велика проблема для нас – знайти різноманітні генотипи цієї культури, які можна використовувати в селекції.

У Німеччині є окремі сорти рослин, які рекомендовано сіяти в органічних господарствах. Вони відрізняються підвищеною стійкістю до різних несприятливих факторів. Є один такий сорт і спельти. Він стійкий до вилягання й захворювань, в тому числі – іржі.

Віктор Самородов зауважив, що в Україні поки що зареєстрований один вітчизняний сорт спельти – Зоря України, на реєстрації перебуває сорт Європа. Але вітчизняні селекціонери все більше уваги приділяють древнім пшеницям. Так, кандидат біологічних наук, доцент кафедри селекції, насінництва та генетики Полтавської державної аграрної академії Марія Баташова збрала колекцію різних форм і сортів спельти і планує розпочати селекційну роботу з цим видом. Це повідомлення зацікавило Карла-Людвіга Нау в плані обміну генетичним матеріалом спельти із українською вченою.

Під час розмови аграрії й науковці обговорювали не лише види й сорти зернових культур. Одна з тем, яка завжди об'єднує людей, пов'язаних із сільським господарством, – земельна. Пан

Нау розповів, що в Німеччині пильно стежать за станом землі, яка перебуває в обробітку. Це необхідно не лише для того, щоб зберегти самі ґрунти, їхню структуру, родючість, але й для здоров'я людей. Наприклад, надмірне внесення азоту може призводити до появи нітратів у сільськогосподарській продукції, а це недопустимо, адже – шкідливо для споживачів.

– Через турботу про землю реалізується турбота про людей, – зазначив пан Нау. – Тому навіть оприскувачі регулярно перевіряють: чи справні вони, чи не шкодить робота на них механізаторам. Ретельно контролюють норми внесення добрив, особливо азотних, і, навіть, гною. Перевірки проводять восени. Інспектор визначає кількість азоту у 80-сантиметровому шарі ґрунту після збирання врожаю. Якщо його більше певної норми – він має заплатити штраф. Перевіряють і структуру посівів, використовуючи для цього навіть супутники. Наприклад, фермер заявив, що в нього у сівозміні 10% бобових, і він має дотримати свого слова. Адже, якщо перевірка виявить невідповідність – у нього будуть неприємності.

Гість розповів, що в сільському господарстві Німеччини узагалі більше перевіряючих, ніж працюючих. І це характерно для країн ЄС узагалі. Там існує подвійна система контролю: у країні є державні контролери, а їх, своєю чергою, перевіряють контролери з ЄС.

Утім, навіть за такої системи жорсткого контролю бувають зловживання, зокрема, із купівлею-продажем землі. Семен Антонець висловився про недопустимість продажу землі в Україні.

– Не можна продавати землю, – впевнений знаменитий аграрій. – Якщо ми це зробимо, то що станеться з Україною? Як держава може продавати землю, якщо не може зберегти гроші? Земля повинна належати тим, хто на ній працює.

На це пан Нау зауважив, що і в Німеччині, де існує ринок землі, є спекуляції. Так, великі компанії скупляють земельні ділянки, а потім здають їх в оренду тим, у кого купили. І хоча в такому випадку земля для нового власника не окупається навіть за 25 років, її все одно купують, бо це – довготерміновий актив, який виправдає себе у майбутньому.

Звісно, значна частина зустрічі була присвячена органічному землеробству. Гість із Німеччини досить обізнаний із цією темою, але побачене в «Агроєкології» перевершило його уявлення.

– Я вражений історією підприємства, дуже серйозним підходом до виробництва органічної продукції, – поділився Карл-Людвіг Нау.

Німецький науковець, бізнесмен і аграрій зацікавлений у співпраці з «Агроєкологією». Наше підприємство вже придбало в його компанії насінний матеріал спельти, озимой та ярої твердої пшениці. Тож під час візиту Карла-Людвіга Нау були розглянуті можливості подальшої співпраці.

Галина Озерська

Світовий досвід

Від білоруського молока до іспанської кориди

В Україні за останні два – три десятиліття ліквідовано багато тваринницьких ферм. Зараз цей процес набрав особливо загрозливих масштабів – ліквідовують тваринницьку галузь керівники великих сільгоспідприємств, фермери та навіть приватні домогосподарства. Утім, є чимало країн, де цю галузь розвивають та отримують від неї прибуток. Про це розповів консультант з тваринництва Леонід Подобед.

Леонід Подобед – професор, доктор сільськогосподарських наук, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту свинарства та агропромислового виробництва НААН України. З нашим підприємством він співпрацює уже кілька років, допомагаючи виявляти й усувати недоліки у годівлі й утриманні худоби, створенні повноцінної кормової бази. Та Леоніда Іларіоновича добре знають не тільки в «Агроєкології» і навіть не лише в Україні. Багатьом тваринникам різних країн допомагають у роботі його книги й публікації. Крім того, він багато подорожує, надаючи консультації власникам і спеціалістам ферм як у нашій країні, так і в Росії, Білорусі, Казахстані. Ці поїздки дають Л.Подобеду можливість зблизька побачити, як функціонує тваринницька галузь у різних країнах, які є особливості у її розвитку й ставленні держави, зробити порівняння. Своїми спостереженнями Леонід Подобед люб'язно поділився з нашою газетою.

– Леоніде Іларіоновичу, Ви – родом із Білорусі. Цю країну традиційно вважають виробником якісної молочної продукції. Торік фахівці з нашого підприємства побували в Білорусі й розповіли, що останнім часом там з'явилася чимало сучасних тваринницьких комплексів. Отже, напевне, в цій країні зараз приділяють велику увагу розвитку молочного напрямку скотарства?

– У Білорусі зараз 2,9 млн. дійних корів. Тут виробляють 508 л молока на душу населення у рік (фізіологічна норма споживання молока – 230–260 л на людину). Це – найвищий показник у Європі. Тому молоко – головна стаття експорту Білорусі.

– Ви це серйозно? Не для окремих підприємств, а для цілої країни?

– А чому Ви дивуєтесь? Білорусь – невелика країна, де не дуже багато землі, інших природних ресурсів. Тому білоруси не можуть експортувати, скажімо, нафту. А виробляти молоко, молочні продукти – цілком реально. Тож і розвивають галузь на державному рівні. Так, минулого року в країні завершили виконання програми «Молочний комплекс». Відповідно до неї, було поставлене завдання: щороку вводити в експлуатацію по одному молочно-тваринницькому комплексу в кожному адміністративному районі Білорусі. Виконання цього завдання було на суворому державному контролі. Якщо якийсь голова райвиконкому не міг цього зробити, його відразу знімали з посади. У Білорусі 117 районів. Таким чином, протягом кількох років щороку тут вводили в експлуатацію 117 молочних комплексів. Напевне, саме їх бачили ваші спеціалісти, перебуваючи в Білорусі. Зараз на цих комплексах зосереджено 87% молочного поголів'я країни. У кожному районі утримують від 6 до 19 тисяч голів дійного стада, а подекуди й більше. Для порівняння: в усій Одеській області України – лише 12 тисяч дійних корів.

– Які системи доїння застосовують на таких комплексах?

– У Білорусі доять лише у молокопроводах або в доїльних залах. 2016-го року пішли ще далі: почали будувати нові комплекси лише за державні кошти й тільки роботизовані. В кожному районі вже є такий комплекс.

– Чи дійсно якість білоруської «молочки» така висока, як про це говорять?

– За білоруськими стандартами молоко поділяють на продукцію екстра-класу, 1 класу й некласу. Екстра-клас відповідає європейським вимогам до якості молока. Зокрема, в ньому абсолютно немає антибіотиків. І це – найдорожче молоко. Ціна на продукцію 1 класу – на 50% нижча, на некласу – вдвічі менша. І ціни такі, що рентабельно виробляти лише молоко екстра-класу. Ціна на продукцію 1 класу

Леонід Подобед, заступник генерального директора з тваринництва Оксана Прокопенко та завідувача МТФ №5 Оксана Олефір (ліворуч) обговорюють стан справ на фермі

повертає затрати на її виробництво, але не дає високої рентабельності. А виробляти не класне молоко збитково.

Але ціна – не єдиний важіль, за допомогою якого виробника спонукають отримувати продукцію найвищої якості. У країні є 40 корпоративних державних молокозаводів, кожен з яких переробляє до 75 т молока за добу. На кожному з них є сертифікована лабораторія, де обов'язково перевіряють все молоко, яке надходить на завод. Головний критерій якості – наявність чи відсутність антибіотиків. Якщо в молоці виявляють антибіотики, аграрне підприємство, яке його виробило, на три місяці позбавляють можливості здавати сировину на молокозавод. За повторне таке порушення заборона здавати молоко діє протягом року. А це фактично призводить до банкрутства підприємства. Тому виробники зацікавлені у високій якості своєї продукції.

– Навіть важко повірити, що може бути таке ставлення з боку держави до цієї галузі, до того ж – у найближчій і дуже схожій на нашу країні... Але Вам доводиться регулярно бувати й там, де зовсім інші традиції, породи худоби, менталітет громадян, – у Казахстані. Чим цікаве тваринництво цієї країни?

– Якщо говорити про традиційне скотарство Казахстану, то воно дуже специфічне. Мені доводилося бувати в степових районах цієї країни. Щоправда, степом цю місцевість вважають самі казахи. Адже вона зовсім не схожа на українські степи з чорноземами й буйнями різних трав. Там, навпаки, багато каміння й мало рослинності. Я б сказав, що це напівпустеля. І ростуть у ній переважно типчак та верблюжа колючка. Цим і годують тамтешні корови.

Люди живуть в аулах, розташованих вздовж річок. Від Алмати до кордону з Китаєм – 350 км, і на всій цій території розкидано безліч аулів, а в них утримують величезну кількість корів. Розводять там місцеву алатауську породу великої рогатої худоби. Високопродуктивною вважають корову, яка дає... 5 л молока за добу. А більшість – і ще менше: 1–2 л. Це й не дивно, адже цим коровам не тільки концентрати чи сіна не дають, – їх узагалі не годують. І навіть не пасуть. Вранці їх доять і виганяють з двору. Корови йдуть, куди хочуть, їдять те, що знайдуть. Вечері людина, яку важко навіть справжнім пастухом назвати, верхи на коні виїжджає в степ, розшукує там корів і приганяє їх в аул. Вечері власники їх доять, залишають на ніч у господарстві, а зранку після доїння знову виганяють у степ.

Щоправда, є невеликий період, коли корів утримують у сараї й годують сіном. Це – приблизно два тижні після отелення. У цей час теля є дуже маленьке і не може цілими днями ходити за коровою по степу. Щоб прогодувати корову протягом цього періоду, її власники заготовляють 150–200 кг сіна. Як правило, самі вони траву не вирощують, не косять і не сушать, а купують вже готове сіно в людей, які спеціалізуються на його заготівлі. Коли телятко вже зміцніло й здатне слідувати за коровою, тварин знову випускають на вільне випасання.

– А який сенс узагалі утримувати таких корів?

– Їх розводять, насамперед, на м'ясо. Це досить великі тварини: корова важить до 500 кг. Щоправда, на м'ясо їх забивають уже в немолодому віці. Адже за своє життя корова дає кілька телят. Теличочок залишають на плем'я, бичків відгодовують, отримуючи м'ясо.

А молоко в Казахстані більше люблять верблюдує. На півдні країни багато верблюдів, і від них отримують молоко. Я його куштував: воно несмачне, з неприємним запахом. Але його сквашують, виробляючи молочнокислий продукт шубат. Він дуже смачний і корисний.

– Невже в Казахстані зовсім не розвивається молочне скотарство?

– Розвивається. Навіть діє відповідна державна програма. Є вже й молочні комплекси, побудовані відповідно до цієї програми. Інвестор, який хоче збудувати комплекс, за власні кошти розробляє проект, здійснює прив'язку до місцевості. Місцева адміністрація виділяє землю. І, до речі, не має права в цьому відмовити. Готовий проект інвестор представляє в Міністерстві сільськогосподарства. Там його розглядає експертна комісія, визначає, скільки коштів необхідно для його реалізації. І держава виділяє субвенцію в розмірі 50% від цієї суми. Щоправда, якщо інвестор чомусь відмовиться від реалізації проекту на якомусь етапі, гроші доведеться повернути. І ця система працює. Я взагалі вважаю, що швидко розвинути якусь галузь можна лише за відповідною державною програмою.

– Ви консультуєте також російських тваринників. Що найбільше запам'яталося під час подорожей Росією?

– Якось довелося проїжджати трасою «Дон» у Ростовській області. Звернув увагу на великі птахофабрики неподалік неї. Виявилось, що це – бази з розведення індиків. Уздовж цієї траси на протязі 200 км розташовано 28 таких баз, тобто, величезних пташників. Спеціально для їхнього обслуговування побудовані селища, де живуть працівники підприємства. Середня зарплата інженерно-технічного персоналу тут – близько 2,5 тис. доларів на місяць.

– І хто ж вкладає кошти в підприємство такого масштабу?

– Тут працюють нафтодолари. Інвестори – люди, які вміють рахувати, і вони розуміють перспективи вкладення грошей в галузь. Подібні приклади є не лише в птахівництві. Наприклад, у відомому агрохолдингу «Міра-торг» розвивають скотарство. Лише на одній виробничій площі тут розміщено 60 тисяч голів великої рогатої худоби. Я вважаю, що подальший розвиток галузі такими темпами може призвести до того, що Росія стане одним із провідних постачальників продукції тваринництва в світі. Конкуренцію їй складатиме хіба що Китай, де зараз також взялися за масштабні проекти у тваринництві. А китайці, якщо ставлять собі якусь мету, швидко її досягають. Наприклад, вони будують ферми, на кожній з яких утримують 35 тис. корів. Не великої рогатої худоби взагалі, а саме корів. Телят на таких фермах утримують в індивідуальних клітках, і площа, на якій вони розміщені, становить 150 га. Уявляєте: якщо подивитися

на цю площу, то до самого горизонту – клітки з телятами. Тож, зважаючи на ці тенденції, нашій державі треба схаменутися й теж узятися за розвиток тваринництва, поки інші країни нас не випередили.

– У нинішньому році Ви мали змогу також ознайомитися з тваринництвом Іспанії. Ця країна зовсім не схожа на ті, про які ми щойно говорили. Ви там теж надавали консультації?

– Ні, в Іспанії я побував на запрошення Міністерства сільськогосподарства цієї країни, яке організувало ознайомчий аграрний тур для науковців – представників аграрної науки України, Білорусі й Росії. У нашій групі також були іспанці, які навчаються в магистратурі ветеринарного відділення сільськогосподарського факультету Мадридського університету. І я прочитав їм одну з лекцій, які входили до програми туру.

Під час перебування в Іспанії звернув увагу на те, що в цій країні розвивається насамперед м'ясне скотарство. Розводять в основному породи геррефорд, санта-гертруда, аквітанська. Розвинене й свинарство, є великі свинокомплекси.

Звісно, існують і молочні ферми. Але іспанці віддають перевагу не коров'ячому, а козиному й овечому молоку. Зокрема, насамперед з молока цих тварин роблять сири. І тому кіз та овець тут дуже багато. Цікаво, що величезні стада цих тварин двічі на рік переганяють з півночі Іспанії на південь і навпаки. Це пов'язано з особливостями клімату й наявністю кормів на пасовищах в різних частинах країни в ту чи іншу пору року. Маршрут цього перегону залишається незмінним століттями й проходить... через Мадрид. І коли йдуть ці отари, міські вулиці перекривають, щоб люди й машини не заважали тваринам. Зрозуміло, що потім доводиться прибирати вулиці. Але мешканці Мадриду звикли до цієї традиції, вона їм не заважає.

– До речі, про традиції. Здається, одну з них – кориду, в Іспанії збиралися заборонити?

– У деяких частинах країни її вже заборонили. Але в Мадриді кориду ще проводять. Ми були на екскурсії. Дивилися арену для кориди. Щоправда, в той день боїв не було. Використовують для кориди спеціальну іспанську породу коридних биків, яких вирощують за особливою технологією. Так, бичок під час вирощування не бачить людей, навіть свого власника. Вперше він бачить людину вже на арені. До речі, попри поширений міф, іспанці не їдять м'ясо вбитого на арені бика. І не завжди бик на арені гине. Бувають іноді такі бики, які примудряються не дати тореадорів можливість зробити удар у певне місце на шії, який призводить до загибелі тварини. Якщо публіка вимагає залишити такого бика живим, його не вбивають, а залишають на плем'я. Вважають, що такий бугай може передати нащадкам свою здатність тривалий час протистояти людині. А цю якість любителі кориди дуже цінують. Адже вони приходять на кориду й платять по 250–1400 євро за квиток не для того, щоб подивитися п'ятихвилинну виставу. Вони хочуть видовища, і чим тривалішим виявляється протистояння бика й людини, тим вищою є напруга пристрастей, більше азарт, тим цікавіше.

– Крім такого, незвичного для нас, напрямку, як розведення коридних биків, що ще вразило в сільському господарстві Іспанії?

– Я звернув увагу на одну сучасну тенденцію: в Іспанії багато уваги приділяють екологічній безпечності сільськогосподарської продукції та її виробництва. Нам показали лабораторії з сучасним обладнанням, де проводять екологічну оцінку продукції, кормів, впливу ферм, переробних підприємств на довкілля тощо. І ця тенденція – не суто іспанська. Скрізь у Європі все більше уваги приділяють якості продукції й екологічності виробництва. Якщо ми хочемо зі своєю, українською, продукцією, бути конкурентоспроможними в Європі, то повинні це враховувати, виробляти продукцію відповідної якості. І в цьому плані «Агроєкологія» йде в ногу з європейськими й світовими тенденціями, має добрі перспективи співпраці із зарубіжними партнерами.

– Дякую за цікаву, змістовну розмову!

Бесіду провела Ганна Козельська

